

KONYA KENTİ PEYZAJ GELİŞİM STRATEJİLERİ¹

Serpil ÖNDER²

Filiz AKLANOĞLU³

²Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kampüs-Konya/Türkiye

³Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara/Türkiye

ÖZET

Doğal ve kültürel kaynakların kullanılması, korunması ve yönetimi üzerine kavram ve yasalar geliştirilmiş olmasına rağmen bu kaynaklar, yanlış uygulamalar nedeniyle zarar görmektedir. Bu nedenle hangi ölçekte olursa olsun kaynakların kullanımında etkin kararların alınması ve uygulanması için günümüz planlama anlayışı doğrultusunda stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Konya kenti için sürdürülebilirlik kapsamında doğal ve kültürel kaynaklar değerlendirilerek peyzaj gelişim stratejilerinin oluşturulması amaçlanmıştır.

Yöntem esas olarak, koruma ve kullanma eksenini üzerine oturmaktadır. Kent ölçeğinde doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin analiz ve değerlendirilmesi sonucunda sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla planlamayı daha etkili hale getirecek peyzaj gelişim stratejilerinin oluşturulmasını içermektedir. Peyzaj analizi sonuçları değerlendirilerek planlama, yönetim ve izleme stratejilerinin geliştirilmesinde kullanılmıştır. Böylece gelecekteki fiziksel planlamaya rehberlik edecek temel veriler ve politikalar üretilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Stratejik Planlama Yaklaşımı, kültürel miras, Konya.

LANDSCAPE DEVELOPMENT STRATEGIES OF KONYA CITY

ABSTRACT

Although developing concept and law about using natural and cultural sources, these sources are damaged because of wrong application. In this respect, strategies are required to be developed in the direction of current planning perceptiveness for taking and applying effective decisions on using sources, no matter which scale they are. In this research, it is aimed to constitute landscape development strategies, natural and cultural sources taking to evaluate extent of sustainable landscape planning.

Essentially, method is established on axis conservation and using. At city scale, after analysis and evaluation of natural and cultural landscape features, it is included to constitute landscape development strategies making planning effective for supplying sustainability. Landscape analysis results were used by evaluating in developing planning, management and observation strategies. Thus, basic datas and policies that will guide to future physical planning were tried to make.

Keywords: Sustainability, Strategic Planning Approach, cultural heritage, Konya.

GİRİŞ

IUCN (Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Birliği) tarafından “Sürdürülebilir Gelişim” kavramı; muhtemelen gelişmekte olan kaynakları azaltmadan veya tüketmeden gelişmelerine izin verme sürecidir şeklinde tanımlanmıştır. Bu sayede kaynaklar hem şimdiki nesillere hem de gelecek nesillere taşınabilecek şekilde olduğu gibi kalır (McIntyre 1993).

Brundtland Raporu’nda, giderek ağırlaşan çevresel sorunlar karşısında, insanlığın çıkış yolu olarak, çevresel gelişme ile ekonomik kalkınma arasındaki yaşamsal köprünün kurulması ve gelişmenin “sürdürülebilir” olması önerilmektedir. Rapordaki “sürdürülebilirlik” tanımı, bugün için de geçerliliğini büyük ölçüde korumaktadır (Anonim 2003). Brundtland Raporu, dönemin strateji ve ilke bütünlüğünü oluşturan örgütlü baskı grubu eylemleridir.

Bu ve diğer örgütler “Sürdürülebilirlik” için;

- Bütüncül planlama ve strateji geliştirme,
- Temel ekolojik süreçleri koruma,

¹BAP 2002/072 No’lu projeden özetlenmiştir.

- İnsan mirasını ve bio-çeşitliliği koruma,
- Verimliliğin uzun bir döneme yayılmasına ve gelecek kuşaklara ulaşmasına izin veren büyüme modelleri,
- Ekonomik büyüme ile doğal kaynaklar arasında denge,
- Ülkelerarası hakça oluş ile imkanlar arasında denge gibi ilkeler belirlemişlerdir (Cebeci ve Çakılcıoğlu 2002).

Bu doğrultuda sürdürülebilir gelişmenin üç ana ilkesi vardır. Ekolojik sürdürülebilirlik, temel ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve biyolojik kaynakların devamlılığını sağlayan gelişmeleri temin eder. Sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik, toplum kimliğini kuvvetlendiren, sürdüren, değişimden etkilenen kültür ve toplumsal değerlerle uyumlu, insanların yaşam kalitelerini artırıcı gelişmeleri temin eder. Ekonomik sürdürülebilirlik, gelecek kuşaklara taşınması için idare edilen kaynakların ve ekonomik verimliliği sağlayan gelişimi temin eder (McIntyre 1993).

Sürdürülebilirlik ilkesinden yola çıkarak; ülkemi-

zin değişik bölgelerinde kent ve havza boyutunda **“Doğal-Tarihi-Kültürel Varlıklar Bütününe Doğru”** sürdürülen çalışmalar, ilgili bakanlıkları, yerel yönetimleri, özel kesimi, sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek, güvenli ve kalıcı bir ortamın yaratılmasını sağlamış, sınırlı olanaklarla beklenenin çok üstünde sonuçlara ulaşılmasına neden olmuştur (Sözen 2002).

Tarihi, doğal ve kültürel çevrenin korunması genel anlamıyla bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Bütünleşmiş koruma ve yenilemenin başarısı, toplumsal kopmalara neden olmadan ve içerdiği sosyal yapının sağlığını bozmadan gerçekleşmesine bağlıdır. Sağlıklı bir koruma politikasının tarihi, doğal ve kültürel mirası sosyal yaşama katması ve onunla bütünleşmesi gerekmektedir. Kentleşme sonucu ortaya çıkan rantların kısa sürede elde edilme çabası bu değerlerin kaybedilmesine neden olmuştur (Görgülü 1993).

Tarihi, doğal ve kültür mirasının korunmasındaki önem, salt geçmiş değerleri gelecek kuşaklara da tanıtabilmek amacıyla sınırlı değildir. Daha derin anlamda yeryüzü uygarlıklarının “kesintisiz” bir gelişme sürecine kavuşabilmesi için gereklidir. Ulusların ve halkların kendi kültürel kimliklerini yitirmeden, kişilikli bir toplum olarak gelişebilmeleri için, bu kimliklerinin yeni yaşam çevreleriyle de bütünleşmesi, giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Ekinci 1992).

Özellikle tarihi dokunun yoğun olduğu ve bu dokunun hızlı kentleşme, büyüyen ekonomik ihtiyaçlar, arazi değerlerinin yükselmesi, nüfus artışı gibi etkenlerle bozulmakta olması, bu sorunlara çözüm olacak, yeni ve koruma anlayışı içinde hazırlanacak değişik fiziksel planlara ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Yazgan ve Erdoğan 1992).

Alanın özelliğine göre arkeolog ve sanat tarihçisi, mimar ve kent plancısı, sosyolog, ekonomist, çevre bilimci, peyzaj mimarı gibi uzmanların katkılarıyla tamamlanan ön araştırmalar, şehircilik analiz ve değerlendirmeleriyle sonuçlandırılır. Tarihi kent dokularının sağlıklılaştırılması koruma planlarına bağlı olarak gerçekleştirilebilir (Ahunbay 1999).

Koruma planlamasının amacı, seçilen özel yörenin tarihi, arkeolojik, doğal mimari ve fonksiyonel değerlerini koruyarak çağdaş koşullara uygun gelişimini sağlayacak genel planlama kararlarının belirlenmesidir (Yazgan ve Erdoğan 1992).

Her peyzaj planlama çalışmasında analiz; sörvey çalışmasını takip eder. Planlama çalışmalarında peyzaj analizi, temel aşamayı oluşturur. Sörveyde alana ilişkin genel ve spesifik veriler toplanır ve alanda çalışmalar yapılır. Sörvey çalışması, çeşitli faktörlerin etkilerini detaylı bir şekilde çıkarır. Peyzaj analizi için yapılacak sörvey çalışmasında; jeolojik yapı, toprak özellikleri, hidrolojik durum, iklim, bitki örtüsü, hayvan varlığı, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler, şimdiki alan kullanımı, mülkiyet durumu ve mevcut planlar araştırılır. Bu yöntemle yapılan inceleme,

bütün faktörlerin birbirleriyle karşılıklı etkileşimlerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyar. Avantaj ve dezavantajları ortaya çıkarır. Alanın değerini hem nitelik hem de nicelik olarak belirtir (Hebblethwaite 1973).

Peyzaj analizi, çalışma alanını tanımlayarak çalışma alanının çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarını belirler. Peyzajın fonksiyonlarını belirlerken fiziksel peyzajın içerdiği farklı peyzaj elemanlarının nasıl etkilendiği ortaya çıkarır (Leitao and Ahern 2002).

Planlamada stratejik yaklaşım, hem kısa hem de uzun dönem planlama çalışmalarını birleştirmiştir. Bu nedenle geleceği kapsayan planlama kararları almayı gerektirir ve planlama mümkün olduğu kadar kapsamlı bir veri tabanı temel alınarak geniş bir bakış açısıyla yapılmalıdır. Stratejik planlama ve planlamada geleneksel yaklaşımlar arasındaki en temel fark; konuyu geniş çerçevede ve farklı açılardan ele alarak tehlike ve hassas noktalara dikkat çekmesi, olası durumları açığa çıkarmasıdır (Kammeier 1998).

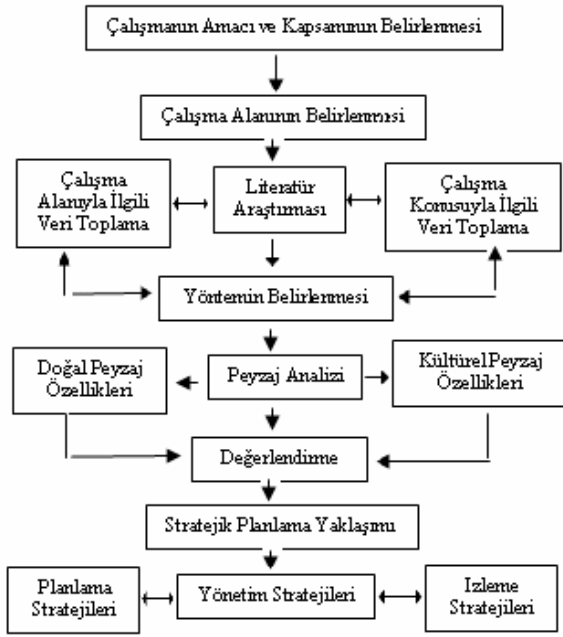
Bu araştırmada Konya kent merkezinde doğal kültürel kaynakların sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilmesi yapılarak peyzaj gelişim stratejilerinin oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırma sonunda geliştirilen öneri niteliğindeki planlama, yönetim ve izleme stratejilerinin, çalışma alanının uzun vadedeki gelişimini destekleyecek nitelikte olması düşünülmüştür.

Planlama stratejileri, çalışma alanının sürdürülebilirlik açısından öneri alan kullanımlarına göre değerlendirilmesini ve yönetim stratejileri planlama stratejilerinin uygulanabilmesi için gerekli önerileri içermektedir. İzleme stratejileri planlama ve yönetim stratejilerinin uzun vadede gerçekleşip gerçekleşmediğinin kontrolünü sağlayacaktır.

MATERYAL VE METOD

Araştırma alanı, Meram, Karatay ve Selçuklu merkez ilçelerini içine alan Konya kent merkezidir. Araştırmada materyal olarak en güncel haritalar, imar planları, koruma amaçlı imar planları ve koruma kararları, altyapı planları ve çeşitli raporlardan yararlanılmıştır. Yurt içinde ve yurt dışında konuyla ilgili olarak hazırlanmış kaynaklardan elde edilen çeşitli veriler kullanılmıştır. Doğal ve kültürel çevreye ait verilerin yanı sıra planlamada etkili olan sosyal, ekonomik ve kültürel veriler de değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın yöntemi; peyzaj analizi sonucunda peyzaj gelişim stratejilerini oluşturacak planlama yönetim ve izleme stratejilerinin (Şekil 1) geliştirilmesini kapsamaktadır. Yöntemin geliştirilmesinde; Hebblethwaite (1973), Kammeier (1998), Şahin ve ark. (1998), Antrop (2000), Marcucci (2000), Grünig ve Khün (2001), Aklanoğlu (2002), Leitao ve Ahern (2002)’den yararlanılmıştır.

Şekil 1 Yöntem akış şeması

Araştırmanın yöntemi ve amacı doğrultusunda mevcut durumu belirlemeye yönelik araştırmalar yapılarak çalışma alanında inceleme ve gözlemler yapılmış ve elde edilen veriler Peyzaj Analizi ana başlığı altında Doğal Peyzaj Özellikleri ve Kültürel Peyzaj Özellikleri alt başlıklarında toplanmıştır. Peyzaj Değerlendirmesi kısmında da peyzaj gelişim stratejileri oluşturulmuştur

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Peyzaj Analizi

Doğal peyzaj özellikleri

Topografik yapı: Kentin denizden yüksekliği ortalama 1024 m.dir. En yüksek noktası olan Alaeddin Tepesi 1080 m ve en alçak yeri ise kentin kuzeydoğu kısmına yakın olan Aslım Bataklığı ise 975m'dir. Kentin batısında bulunan Laros Dağı 2010 m ve Erenler Dağı 2319 m.dir. Ovanın eğimi batıya doğru olup %0,3'tür (M.T.A. 1998).

Jeolojik ve jeomorfolojik yapı: Yöre jeomorfolojisi, morfometrik konum ve köken açısından yüksek dağ ve platoların egemen olduğu aşınım kökenli yer şekilleri, Pleistosen-Halosen yaşlı eski bir göl çanağı olan Konya Ovası tabanı ile bunlar arasında yer alan birikimsel etek düzlükleri olmak üzere üç ana yer şekli grubundan oluşmaktadır. Yerleşim alanı, alüvyon yelpazeleri, bataklık çökelleri, göl çökelleri ile güneyde Hatip ofiyolitinin yüzeylediği birimler üzerinde yer alır (M.T.A. 1998).

Konya Metropoliten ve potansiyel gelişme alanlarında yapılan jeomorfoloji araştırmalarında; bölgenin arazi kullanım potansiyelini belirlemek amacıyla jeomorfolojik birimlerin ayrımında topografik yapı, yarıma, güncel dinamik süreçler ve mühendislik özellikler öne çıkarılmış ve baskın süreçler esas alınarak birimlere ayrılmıştır.

Hidroloji ve hidrojeoloji: Çalışma alanında çok sayıda, yaz aylarında kuruyan dere ve çay vardır. Konya Ovasının en önemli akarsuyu Çarşamba Çayıdır. Ayrıca Meram Çayı, Sille Deresi ve May Deresi de bulunmaktadır. Bu dereler üzerinde sırasıyla Apa, Altınapa, Sille ve May barajları kurulmuştur. Yeraltı suyu akımı Konya-Çumra Ovasında genellikle güneybatıdan kuzeydoğuya doğrudur (M.T.A. 1998).

Toprak özellikleri: İklim, topoğrafya ve ana madde farklılıkları nedeniyle Konya'da çeşitli büyük toprak grupları oluşmuş ayrıca toprak örtüsünden yoksun bazı arazi tipleri de görülmektedir. Kent ve yakın çevresinde çoğunlukla alüvyal ve kolüvyal topraklar hakimdir. Ayrıca kahverengi, kireçsiz kahverengi ve kırmızı kahverengi toprak grupları ile Aslım ve Hotamış çevresinde hidromorfik alüvyal topraklar yer almaktadır (K.H.G.M. 1992).

Araştırma alanı çevresi birinci ve ikinci derecede önemli tarım arazilerini kapsamaktadır. Tarihi kent, kuzeydoğudaki Aslım Bataklığı hariç verimli topraklar üzerinde kurulmuştur. Özellikle kentin güneyindeki mahalleler tarım alanlarıyla iç içedir.

Konya kent merkezinde imara açılan 31.285 ha'lık alanın 25.141 ha'mı işlenebilir I.-IV. sınıf tarım toprakları oluşturmaktadır. Bu miktarın 2020'de 11.147 ha artacağı tahmin edilmektedir (Önder ve Polat 2002).

İklim özellikleri: Konya, İç Anadolu Bölgesi'nin karasal iklim özelliklerine sahiptir (Akman 1990). En yüksek sıcaklık 40.6°C ve en düşük sıcaklık-28.2°C olarak ölçülmüştür. Uzun yıllar (1929-2002) iklim verilerine göre en çok yağış kış aylarında olup 41.6 mm'dir. En az yağış Temmuz ve Ağustos (6.9 ve 4.9 mm) aylarında görülmektedir. Hakim rüzgar yönü kuzeydir (M.İ.G.M. 2002).

Bitki Örtüsü: Konya havzasında genellikle step vejetasyonu hakimdir. İran-Turan floristik türleri ile Anadolu endemik türleri genel unsurları teşkil eder. İklim, toprak ve jeomorfolojik özellikler dolayısıyla kurak ve çorak şartlar floraya yansımıştır. Konya vejetasyonu ova stebi, dağ stebi ve bozuk ormanlar olmak üzere üç grupta toplanmıştır (Çetik 1985). Konya'da endemik olan türler; *Cuscuta obtusata*, *Onosma lycaonicum*, *Verbascum elongatum* ve *Verbascum iconium*'dur (Ekim ve ark. 2000).

Kültürel peyzaj özellikleri

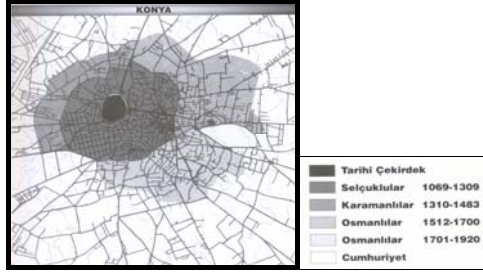
Kentin tarihi ve mekansal gelişimi: İlk Çağlarda Anadolu'nun en eski kentsel yerleşmelerinden biri olan kent, Hitit kültürünün de en önemli bir merkezidir (Aru 1998). Kentin 6-7 km batısında yer alan Karahöyük ise Hitit dönemine kadar uzanan bir tarihe sahiptir ve surlarla çevrili önemli bir yerleşim olduğu bilinmektedir (Alkan 1994). Ortaçağda Alaeddin Tepesi etrafında kurularak çevreye doğru yayılma gösteren kent, ticaret merkezi özelliğine sahiptir (Şekil 2).

Selçuklular döneminde başkent olan Konya gerek sosyal yapı ve siyasi ihtişam, gerekse fiziki doku deği-

şimi bakımından, tarihindeki en görkemli dönemi yaşamıştır (Atçeken 1998). Selçuklular döneminde Konya'nın mekansal gelişiminde, İç Kale, Dış Kale ve Gevele Kalesi önemli bir yer tutmaktadır (Alkan 1994). Bu dönemde kent yerleşimi; Antik dönemde olduğu gibi hemen hemen aynı sınırları kapsamaktadır XII. Yüzyılın son çeyreğinde kentin kale surları dışına doğru genişlediği görülmektedir (Şekil 3). Böylece bu dönemde surların dışında meskun mahalleler oluşmuştur.

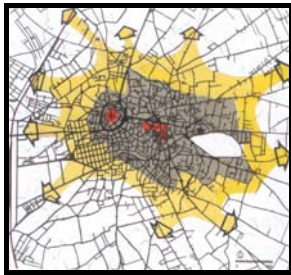

Şekil 2 Alaeddin Tepesi ve çevresinin günümüzdeki görünümü (Anonim 2004)

Şekil 3 Konya Kenti Tarihi Gelişimi (Aru 1998).

Karamanoğulları döneminde kent, batı yönünde kalenin dışına taşarak gelişme göstermiştir. Osmanlılar döneminde İç Kale çevresinden genişlemeye başlayan Konya, fiziki ve sosyal yapının vazgeçilmez parçaları olan çok sayıda mahalleye ayrılmış ve XVII. Yüzyılın ilk yarısında Konya mahallelerinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir (Muşmal 2002). Cumhuriyet döneminde 1940 yılında yapılan haritaya göre kentin doğuya doğru yollar boyunca seyrek bir iskan şeklinde geliştiği; 1960 yılında yapılan haritaya göre de radyal bir şekilde mevcut yollar boyunca her yönde dağınık olarak geliştiği izlenmiştir (Şekil 4) (Aru 1998). Cumhuriyet döneminde Konya, yüzölçümü bakımından ülkenin en büyük ili olmuştur. 1989'da Büyükşehir Belediyesi kurulmuş ve merkezde Meram, Selçuklu ve Karatay Belediyeleri olarak 3 ilçeye ayrılmıştır (Anonim 1998).

Şekil 4 Kentsel Gelişim Yönleri (Aru 1998)

Kent dokusu özellikleri: Konya'da doku olarak iki farklı yerleşim görülmektedir. Tarihi kent, merkezi oluşturmuş ve yeni kent ise bu tarihi çekirdek etrafında gelişme göstermiş, zamanla kentin kuzeyine doğru ilerlemiştir.

Tarihi kent merkezinde yer alan konut alanları sık dokulu ve organik yapıda olup kentsel dokuda yer yer renklilik söz konusudur (Erdoğan 1996). Kentleşmenin hızlı olması sonucu tarihi kent dokusunda azalma olmuş ve kentleşme hareketinin hızının eski doku oranını azalttığı gözlenmiştir. Zamanla tarihi kent dokusu yitirilmekte ve yanlış uygulamalar sonucunda yozlaştırılmaktadır. Bu durum nüfus artışının beraberinde getirdiği sorunların başında gelmektedir (Aru 1998).

1965 Nazım ve Uygulama İmar Planlarında şehrin Konya-Ankara aksı doğrultusunda gelişmesi öngörülmüş ve kentin gelişim yönü kuzeye doğru kaydırılmıştır. Gecekondu Önleme Bölgeleri ve Selçuk Üniversitesi kampus alanı gibi önemli ve büyük yoğunluğa sahip arazi kullanımlarının İstanbul yolu üzerinde yer almasıyla kent, bu aks üzerinde lineer gelişme göstermiştir.

1938 yılından itibaren Konya'nın mimari dokusu değişmeye başlamış ve kent bu tarihten sonra yavaş yavaş apartmanlaşma sürecine girerek eski kimliğini yitirmiştir (Şekil 5) (Odabaşı 1998).

Ülkemizde bütün kentlerde olduğu gibi Konya'nın da büyük bir kısmı kentleşmeden dolayı cam, taş, beton ve asfalt yığından ve bunların yanı sıra yeterince bulunmayan monoton yeşil alanlardan oluştuğuna dikkat edilirse kent mekanında doğal alanların önemi iyice ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle Konya'da insanların kent içinde doğayı hissedebilecekleri aktif yeşil alanlara gereksinim oldukça fazladır.

Konya kent merkezinde 3 tane kuruluş ve 1 tane kuruluş aşamasında olan 4 tane Organize Sanayi Bölgesi bulunmakta ayrıca kent merkezinde düzensiz olarak yayılmış sanayi kuruluşları da vardır. Bunlar kentte görsel kirlilik ve hava kirliliğine neden olmaktadır.

Geleneksel mimari ve bağevleri: Geleneksel mimarinin oluşumunda iklim, jeolojik yapı, yörede bulunan malzeme ile toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı da etkili olmuştur (Erdoğan 1996). Konya kent merkezinde yer alan evleri plan özelliğine göre; hayatlı ve sofalı evler olmak üzere iki farklı kısma ayırmak mümkündür (Koçu 1998).

Şekil 5 Yeni Kent Merkezi (Anonim 2004)

Bağ evleri, içinde bulunduğu bağ ve bahçeyle bütünleşmiş yapılardır. Genellikle iki kattan oluşan evlerde zemin kat ahır, samanlık gibi mekanlardan oluşurken üst kat evin asıl yaşama katıdır. Geniş bir avluyla girilen yapılarda köşk, taşlık ve havuz avluda yer alır (İncesakal ve ark. 1993).

Koruma alanları, koruma altına alınan tarihi eserler ve anıt ağaçlar: Alaeddin Tepesi Tarihi, Doğal ve Arkeolojik Sit, Tarihi Kentsel Sit Alanları (Mevlana Selimiye Alanı-Eski Bedesten Tarihi, Ticari, Kentsel Sit Alanı), Hükümet Konağı ve çevresini kapsayan Sit Alanı, Nakipoğlu çevresi ile tarihi mezarlıklar, Karahöyük Arkeolojik Sit Alanı, Sille Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı, Meram Doğal Sit Alanı ve Dere Doğal Sit Alanları tescil edilmiştir.

1990 yılından itibaren akkavak, meşe, dişbudak, çınar türünde olmak üzere toplam 92 adet "Anıt Ağaç" tespit edilmiştir (Özönder 1999).

Arkeolojik alanlar: Çalışma alanı içinde Alibey Höyüğü, Çarıklar, Evderesi, Hatunsaray, Konya Höyük, İşgalaman Çingen Höyük, Karahöyük ve Sızma Höyük bulunmaktadır. Sadece Karahöyük, I. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir. Konya'da arkeolojik alanlardaki tahribatı tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır (T.A.Y. 2002).

Konya kenti planlama süreçleri: Konya için ilk etüt çalışması 1933 yılında yapılmış, imar planı hazırlanmadan önce su projeleri yaptırılmış ve 1941 yılında da halihazır haritaları hazırlanmıştır. Kentin ilk imar planı İller Bankası tarafından 1945 yılında yaptırılmış ve 1946 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 816 ha alanı kaplayan planda kentin gelişme alanları olarak batı ve güneybatı yönleri belirlenmiştir. İkinci İmar Planı 1954 yılında uygulamaya koyulmuştur. 912 ha alanı kapsayan planda, konut alanlarının gelişme yönleri olarak, kuzeybatı, batı ve güneybatı yönleri planlanmıştır (Erdem ve ark. 1998). 1960'lı yıllara gelindiğinde mevcut imar planı kentsel gelişmelere karşı yetersiz kalınca 1964 yılında açılan yarışmayla İmar Planı ile İl Sosyo-Ekonomik Raporu hazırlanmış ve İl Analitik Etütleri çalışması yapılmıştır (Alkan 1994).

2000 yılı Çevre Düzeni Planı ile İmar Planının revizyonu yaptırılarak 2020 yılı için Konya Nazım Planı Avan Projesi hazırlanmıştır. Tarihi kent merkezi için Koruma Amaçlı İmar Planı 1996'da hazırlanmıştır.

Kentsel altyapı: Kentin içme suyu ihtiyacı Altınapa Barajından sağlanmaktadır. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi, 1990 yılından itibaren tatlı su çeşmelerini yaygınlaştırmaya başlamıştır (Gökçe ve Çukurçayır 1999). Kentin atık su toplama sistemi ihtiyacı karşılamakta olup yağmur suyu ve atık su birlikte toplanmaktadır. Toplanan atık sular doğuda kuru dereye verilmekte ve bu dere Tuz Gölü'ne kadar ulaşmaktadır (Anonim 1998). Kentte sağlıklı bir çöp imha tesisi bulunmamaktadır ve çöpler açık toplama alanına atılmaktadır. Aslım çöplüğü ve düzenli çöp depolama sahası, kent merkezine 7 km mesafedeki Aslım mevki-

inde 25 yıldan beri toplanmaktadır (Anonim 2002). Kent içi ulaşım, kuzey yönünde Selçuk Üniversitesi'ne kadar olan kısımda tramvay, otobüs, minibüs ve servis araçlarıyla yapılmaktadır. Kentin diğer hatlarında, esas olarak minibüs, otobüs ve servis araçlarıyla sağlanmaktadır.

Nüfus ve demografik özellikler: 2000 yılı nüfus sayımına göre Konya, Türkiye'nin 7. ve İç Anadolu Bölgesi'nin 2. büyük kentidir. İç Anadolu Bölgesi'ndeki merkezi konumu ve gelişen sanayi sektörüyle hızlı büyüme potansiyeline sahiptir. Konya'nın tarihi gelişimi sürecinde yapısında bulundurduğu merkezileşme özellikleri sayesinde geniş bir art bölgeye (hinterland) sahip olması, bu gelişmenin en önemli nedenini oluşturmaktadır.

Konya'nın 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçlarına göre nüfusu 2.192.166 kişidir. Nüfusun 1.294.817 kişisi kentte yaşarken, 897.349 kişi bucak ve köylerde yaşamaktadır. Kentte yaşayanların oranı %59, köyde yaşayanların oranı ise %41'dir. Kent merkezi nüfusu 742.690, kentin nüfus yoğunluğu ise km² başına 57 kişidir (D.İ.E. 2002).

Ekonomik durum: Tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret, turizm ve el sanatlarından başka ormancılık ve madencilik faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Geniş bir toprak parçasına sahip olması ve halkının genellikle geçimini topraktan sağlaması nedeniyle Konya bir tarım kentidir. Konya'nın tarım alanındaki üstünlüğünden dolayı özellikle tarımda görülen gelişmeler ticaret ve sanayi kollarını da harekete geçirmiştir. Son yıllarda özellikle ziraat aletleri ile hammaddesi, tarımsal ürünlere dayanan gıda ve dokuma sanayindeki fabrika kurma girişimlerini arttırmıştır. Son yıllarda ihracat mallarından da büyük ölçüde gelir elde edilmiştir (Anonim 2001).

Peyzaj Değerlendirmesi

Her planlama çalışmasında, belirlenen kaynakların analizi sonucunda elde edilen veriler, planlama hedeflerine göre değerlendirildikten sonra öneriler geliştirilir. Projenin "Peyzaj Değerlendirmesi" kısmında, doğal ve kültürel kaynaklarla birlikte sosyo-ekonomik faktörler de planlama hedef ve amaçları çerçevesinde ele alınarak peyzaj gelişim stratejileri; planlama, yönetim ve izleme stratejileri olarak geliştirilmiştir.

Planlama stratejileri

Planlama kavramı, bir strateji geliştirmedir ve bugünden geleceğin planlanmasına imkan sağlar. Sürdürülebilirlik için bütüncül planlama ve strateji geliştirme temel ilkelerdir. Kültürel ve doğal kaynaklarla çelişmeden ve bu kaynakları göz ardı etmenin tam aksine bu kaynakları koruyarak şekillenmesini ve gelişmesini sağlayarak mekansal tasarımlar yapmak başarılı bir planlama çalışmasının ürünüdür.

Mekansal tasarıma yönelik olarak; sürdürülebilirlik kapsamında planlama stratejileri üretilmiştir. Mekanda var olmayan ancak mekanın şekillenmesinde

etkili olan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikler de dikkate alınmıştır.

Korumaya ve koruma alanlarına yönelik stratejiler

Bu çalışmada bahsedilen korumadaki temel amaç, salt koruma yerine, “**koruma-değerlendirme-geliştirme**” ye yönelik bir yaklaşımla;

- Önceki kuşaklardan gelen sosyo-kültürel ve çevresel değerlere yenilerini ekleyip geliştirerek gelecek kuşaklara aktarılması,
- Ekolojik ve sosyo-kültürel sürekliliğin sağlanması,
- Günümüz insanına kültür ve doğa ile birlikte daha kaliteli yeni yaşam imkanlarının sunulması,
- Olası veya devam eden tahribatın önlenmesi,
- İzleme yapılarak koruma-kullanım dengesinin kalıcılığının sağlanması olarak belirlenmiştir.

Doğal kaynakların korunması: İnsan yaşamına katkıda bulunan doğal çevrenin korunmasının gerekliliği kentte daha da önemlidir. Günümüzde planlama sürecinde doğal çevreye ve kaynaklara önem verilmeden alınan kararların sonucunda geri dönüşümü ve hatta çözümü mümkün olmayan sorunların ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

Kent içinde çok az yer alan doğal alanları korumak ve bunların nitelik ve niceliğini arttırmak, peyzaj düzenlemelerini açık alanlar ve mevzi planlarda bir girdi olarak kullanmak zorunluluk halini almıştır. Kent ve doğanın birbirini dışlamadığı ve birbiriyle uyumlu olduğu mekanlara yer verilmesi kentte yaşam kalitesini arttıracaktır. Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için kentsel açık-yeşil alanları ön plana çıkarmak yeterli olacaktır.

Ayrıca yerel yönetimler de, doğal kaynakların korunması için kaynak kullanımını planlamak, temiz ve sağlıklı bir kent ortamı hazırlayarak çevre kalitesini yükseltmek ve doğal yapıları korumak gibi görevleri yerine getirmelidir. Sürdürülebilir kalkınma ilkesi kapsamında; sınırlı olan doğal kaynakları (su, toprak, hava, besin) geleceğe aktarmak için dengeli kullanımı sağlanmalıdır.

Tarım alanlarının korunması: Herhangi bir arazinin tarım açısından taşıdığı verimliliği korumak çok önemli ve aynı zamanda zordur. Üstü bir kez inşa edilen verimli arazilerin tekrar verimi yüksek tarımsal araziye dönüşümü çok uzun yıllar sürer ve bu nedenle böyle araziler kaybedilmiş bir doğal kaynak olarak kabul edilebilir. Tarım toprakları, yiyecek yetiştirilen bir ortam olduğu ve yerine yenisi koyulamayacağı için mutlaka korunması gereklidir. Bununla birlikte, yerleşim alanı kurmak için gereken arazilere duyulan ihtiyaç kaçınılmazdır ve bu ihtiyaçla, günümüz ve gelecekteki kuşaklara besin sağlayacak verimli tarım arazilerinin korunması arasında bir denge kurulması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

İç Anadolu’daki tarım alanlarının büyük bir kısmı Konya kenti yakın çevresinde bulunmaktadır. Bu

özelliliğiyle Konya bir tarım kenti olup kentin güneyinde kalan mahalleler tarım alanlarıyla iç içedir. Sadece kentin kuzeydoğusunda bulunan Aslım Bataklığı tarım dışı arazidir.

Konya’nın alan kullanım planlamasında karşılaşılan en büyük sorun ise tarihi kentin tamamıyla verimli topraklar üzerinde kurularak gelişmesi ve kent çevresinin de I. ve II. derecede önemli tarım toprakları üzerinde yer almasıdır. Kuzeydoğudaki Aslım Bataklığı dışında, plan dahilinde de olsa, kent hangi yönde gelişirse gelişsin verimli tarım topraklarını yok etmek zorunluluğundadır. Bu nedenle kentsel gelişmenin tarım topraklarını yok etmesini önlemek için kent, kentin gelişimini kontrol altında tutacak ve tarımsal faaliyetlerin sürekliliğini sağlayacak bir yeşil kuşakla çevrelenmelidir. Bunun için Konya’nın batı ve güney kısmında mevcut olan ormanlarla bütünleşen bir yeşil kuşak oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca imar planında da belirtildiği gibi kentin gelişimi kontrollü olarak kuzey ve kuzeydoğuya yönlendirilmelidir.

1980 yılında hazırlanan “Konya Yeşil Kuşak Ön Projesi”, gerçekleştirildi takdirde kentin mekansal kalitesini arttıracak bu çalışmaya rağmen yeşil kuşak projesi hala tamamlanmamış ve oldukça yavaş devam etmektedir. Kentte yaşanabilirliğin artırılması ve tarım alanlarının geleceği için bu projeye ivme kazandırılmalıdır.

Kentin çevresinde yer alan tarım alanlarının sürdürülebilirliği için;

- Tarım politikalarının gözden geçirilerek yeniden planlanması ve kapsamlı programlar hazırlanması,
- Sürdürülebilir tarım için halk katılımının ve bilinçlendirmenin sağlanması,
- Yanlış sulama, erozyon gibi nedenlerle tarım topraklarının yok olmasının önlenmesi için çalışmalar yapılması,
- Tarım alanlarının korunması için kent gelişiminin izlenmesi ve kontrol altına alınması önerilmektedir.

Tarihi kaynaklar ve tarihi çevrenin korunması: Tarihi çevre, geniş bir zaman süreci içinde oluşmuş ve yok edildiği zaman, bir daha asla yeniden yapılamayacak kadar değerli ve önemlidir. Kültürel peyzaj içinde yer alan arkeolojik alanlar, bulunduğu yerin belirli bir zaman kesitindeki sosyo-ekonomik yapısını ve mekanın kullanım özelliklerini ortaya koymaktadır. Özellikle arkeolojik sit alanları ancak ve ancak buldukları doğal çevre ortamı ile birlikte anlamlı bir değer oluşturur. Son beş yıl içinde Avrupa Konseyi ve özellikle Avrupa Birliği “Cultural Landscape” ve “Cultural Environment” kavramları üzerinde ısrarla durmakta ve bunları kültürel mirasın temel öğeleri olarak görmektedir.

Çalışma alanı içinde arkeolojik yönden değer taşıyan höyüklerden sadece Karahöyük koruma altına alınmıştır. Karahöyük Arkeolojik Sit Alanı, Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tara-

findan 11.11.1977 gün ve A-864 sayılı kararıyla I. Derece Arkeolojik Sit olarak belirlenmiştir.

Konya'nın eski dönemleri hakkında bilgi veren ve açık hava müzesi niteliğindeki arkeolojik alanlar; gelecek kuşaklara aktarılmasını temel alan bir kentsel koruma ve yaşatma anlayışıyla ele alınmalıdır. Planlama çalışmalarında çeşitli nedenlerle tahribe uğrayan arkeolojik alanların onarımı ve geri dönüşümü sağlanmalıdır. Her türlü fiziksel planlama için gerekli olan onaylı halihazır haritalarda toprak altı ve üstündeki arkeolojik doku hakkında araştırma ve bilgilerin yer alması, arkeolojik alanların yok olmasını önleyecek ve kalıcılığını sağlayacaktır. Bugüne kadar ulaşan arkeolojik değerler gelecek için de muhafaza edilmiş olacaktır. Bu amaçla, Konya'da kent içinde arkeolojik alanların belirlenmesi, buralarda arkeolojik araştırma kazılarının yapılması, arkeolojik kent parkları ve açık hava müzelerinin oluşturulması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Yapılacak çalışmalarda; ilgili bakanlık, üniversite, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve kent halkının işbirliği içinde olması da önemlidir.

Ülkemizde "Tescilli Sokak" kavramı ilk kez Muğla'da uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulama örnek alınarak Konya'da da benzer çalışmalar yapılabilir. Bu doğrultuda Konya Kentsel Sit Alanında da sadece yapıların kimliğinin değil, o kimliği tamamlayan avlu ve avlu duvarlarının, sokak kapılarının, binalarla birlikte oluşturdukları doku ve peyzajın sokak ölçeğinde ve özgün kaldırımları da dikkate alınarak korunması hedeflenmelidir. Kentsel sitin, sakinleriyle ve kent yaşamıyla birlikte bir bütün oluşturacak şekilde korunması çok önemlidir. Bu nedenle tarihi kent dokusunda bulunan binaların konut ihtiyacını karşılamada mevcut potansiyeli oluşturduğu göz önüne alınmalıdır. Böylece bu binaların gerekli bakım ve onarımlarının yapılmasıyla hem kente kazandırılmış hem de konut sorununa çözüm getirilmiş olacaktır.

Tescilli binaların yanı sıra gerek kentsel sit alanındaki gerekse kentin farklı yerlerinde bulunan diğer tarihi binalar da dikkate alınarak tespit edilmeli ve korumanın kentsel peyzajda etkili olması sağlanmalıdır.

Geçmiş ilk çağlara kadar uzanan Konya'nın doğal, arkeolojik ve kültürel değerlerini bünyesinde bulunduran kesimlerinin planlı ve programlı bir şekilde korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Böylece sosyo-kültürel değerlerden, arkeolojik alanlardan, kent dokusundaki mimari öğeler ve sanat eserlerinden esinlenerek ve yararlanarak, onları koruyup geliştirerek, daha modern ve yaşanabilir bir kent ve kent kültürü oluşturulabilir.

Konya'daki tarihi kaynakların planlama disiplini içinde korunması süreci, bu uygulamanın sadece "sit alanlarını" kapsamaması ve bu alanlara yönelik olarak yapılan "Koruma Amaçlı İmar Planı" ile ele alınması yeterli olmamaktadır. Hatta bunun bazı durumlarda korumayı olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Bu nedenle kültürel ve doğal kaynakların her ölçekteki

planlamada temel veri olarak benimsenmesi gerekmektedir. Metropoliten alan planlamasından nazım planlama ve uygulama aşamalarına kadar sitlerle ve tek yapılarla sınırlı olmayan bütüncül bir anlayış içinde kentin tamamında tarihi karakterin vurgulandığı imar planları ve kullanım kararlarının üretilmesi çok önemlidir.

Sit alanlarında bakım ve onarım yapacak olan belediyelerin kadrolarının durumu da önemli bir konudur. Yeterli sayıda ve uzman niteliğinde teknik elemanı olmayan belediyelerin vereceği keyfi izinler ve denetimsizlik sit alanlarına zarar vermektedir.

Sosyo-kültürel özelliklerin korunması: Bir kenti tarihi özelliğiyle bir bütün olarak dikkate almak, sahip olduğu sosyo-kültürel potansiyeli göz ardı etmemek kültürel bağları güçlendirecektir. İnsanların yaşam biçimlerine katkı sağlayan kültürel çeşitlilik (el sanatları, geleneksel giyim tarzı, gelenek ve görenekler, yaşam tarzı) Konya kent merkezinde daha fazladır. Konya tarihi kent merkezinin geçmişi ve dokusu ile sosyal yaşamın birbiriyle ilişkisi uyumlu bir sosyal dengeyi oluşturmaktadır. Bu kültürel çeşitliliğin yaşatılarak kentsel mekana yansıtılması kenti daha ilgi çekici bir odak haline getirecektir.

Sadece mekanların (tarihi evler, hanlar, hamamlar, camiler, medreseler vb.) turizme dahil edilmesi çok sınırlı bir kullanımdır. Bunların yanı sıra kültürel çeşitliliğin bu mekanlarla birlikte yaşatılması ve turizm kapsamına alınması daha etkili olacaktır. Özellikle Meram Bağları ve bağ evleri, geleneksel yaşam tarzını yansıttığı için klasik turizm anlayışından farklı bir bakış açısıyla, kültür turizmi çerçevesinde, değerlendirilebilir. Böylece günümüzde neredeyse yok olmuş bağ yaşamı ve bağ evleri tekrar günlük hayata kazandırılmış olacaktır.

Kültürel mirasın geliştirilmesi ve kültür turizminin desteklenmesini sağlamak amacıyla yerel kapasitenin artırılmasına yönelik eğitim faaliyetleri yapılmalıdır. Yok olmaya yüz tutmuş eski el sanatları ve yapım tekniklerinin yaşatılması için kurslar ve seminerler düzenlenerek hem yurt içinde hem de yurt dışında tanıtımı gerçekleştirilmelidir. Böylece el sanatlarının, ekonomiye ve kültürel zenginliğe katkısı sağlanabilir. Ayrıca üniversitenin ilgili bölümleriyle işbirliği yapılarak akademik yönden desteklenmesi eski el sanatları ve yapım tekniklerinin yaşatılması ve geliştirilmesini sağlayacaktır. Konya'ya gelen yerli ve yabancı ziyaretçiler, bağ evlerinde konaklayarak bağ yaşamı ve bağ kültürünü tecrübe etme fırsatını bulacaklardır.

Kültür varlıklarının turizme kazandırılması

Yerel düzeyde toplumun bilinçlenmesi, farkına varmadan ve değerini bilmeden sahip olduğu kültür mirasını benimseyerek kimliğini zenginleştirmesi, sosyal ve ekonomik gelişmeye katkı sağlayan en önemli faktördür.

Fransa'da turizmin önde olması, kültürel yaşamın

canlı olarak sergilenmesi, turistlerin eski yaşam tarzına kısa süreli de olsa dahil olması, korunan sanat ve mimarlık eserleri ile tarihi mirasına borçludur. Günümüzün modern Fransa kentlerinin arkasında korunmuş ve iyi restore edilmiş klasik Fransa mevcuttur. Dünyanın her yerinden insanlar, sadece görmek için değil bu yaşamı deneyimlemek için Fransa'ya gitmektedirler. Böylece ziyaretçiler içsel bir doyumun yanı sıra farklı yaşam tarzlarını da tecrübe etmektedirler.

Öte yandan ülkemizde ve Konya'da birer müze eseri veya arkeolojik alan olmanın ötesinde özel bir konumu olan ve insanlarla birlikte yaşayan tarihi kent çevreleri ve bunların içerdiği anıtlara ilgi hala yetersiz düzeydedir. Sadece belirli kesimin ilgisi vardır. Geleneksel yaşantının sürdüğü tarihi kentler, terkedilmiş (planlama yoluyla veya ekonomik nedenlerle) veya dışlanmışlardır. Bu durum kültürel yaşamı ve kültürel yaşamı baz alan kültür turizmini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla Konya'ya gelen yerli ve yabancı turistler sadece görme deneyimini yaşayabilmektedirler. Hem yerli hem de yabancı ziyaretçilere farklı kültürleri yaşayarak öğrenme deneyimini sunmak için Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetiminde olan tarihi kentsel alanların kapsamlı kültür projeleriyle yeniden değerlendirilmesi gereklidir. Bu görüş doğrultusunda planlamanın tamamlayıcısı olarak ek projeler geliştirilebilir. Bu projeler:

- Konya'yı tanıtım projesi,
- Kültürel turizmi geliştirme projesi,
- Geleneksel el sanatlarının korunması ve geliştirilmesi projesi,
- Akademik ve mesleki ortamın ilgisinin çekilmesi olarak düşünülmektedir.

Kentsel gelişmeye yönelik stratejiler

Yeni Atina Çartı'ndaki ilkelerden "Kent Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi"nin açılımı ise şu şekildedir;

- Planlama, kentin doğal (toprak, su, hava) ve insan yapımı (binalar, anıtlar, altyapı, donanımlar, bilgi, yetenek, zenginlik) kaynaklarını saptamalıdır.
- Planlama, sürdürülebilir bir kentin (değişik işlevlerinin, kamu donanımlarının ve onları bağlayan ulaşım sistemlerinin en iyi şekilde yerleştirilmesiyle, mevcut değerleri koruyarak ve ekonomik canlılığa yeniden yatırım yaparak) geliştirilmesiyle bu kaynakların koruma ve iyileştirme yollarını aramalıdır.
- Genel hedef, altyapıya, kent dokusuna, istihdama, perakende ticaret ve kültürel faaliyetlerin yeniden canlandırılmasına ve iskan gelişimine yönelik yatırımlar yapılmasıyla, kent merkezlerine yeniden hayat vermek olmalıdır.
- Önceden yeşil alan olup yapılaşmış alanların geliştirilmesi ve yeşil alanlarla kent çeperinin duyarlılıkla ele alınmasının sağlanması için bir kararlılık gösterilmelidir (Cebeci ve Çakılcıoğlu 2002).

Hızla büyüyen Konya'da konut ihtiyacı açısından

konut yatırımları ekonomik bir yatırım olarak görül-müştür. Kentin kuzeyindeki Bosna-Hersek Mahallesi bu durumun bir sonucudur ve kentin imajını olumsuz etkilemektedir. Sadece Konya için geçerli bir sorun olmayıp Türkiye'nin diğer kentlerinde de insanlara bir yerde yaşayıp başka bir yerde çalışmak, gerekli mal ve hizmetleri başka bir yerde sunmak kaçınılmaz olarak kent insanına ve yerel yönetimlere ek hizmet yükü getirmiştir.

Konut ihtiyacını karşılamak için yeni konut üretmek yerine mevcut konut stokunu iyileştirmek suretiyle çözüm getirmek hem doğal çevreye olan baskıları azaltacak ve yeni yerleşim yerlerinin oluşturulması sonucunda kentin etrafındaki tarım alanlarının yok olmasını önleyecek, hem de ekonomik yönden fayda sağlayacaktır.

Hem kent içinde hem de kent dışında yeni arazi kullanım kararlarıyla konut, çalışma alanları ve diğer kullanımların bir araya getirilerek bütünlüğü sağlanmalıdır. Aksi takdirde kent içinde birbirinden farklı yerlerde yaşayan ve çalışan insanlar için gerekli mal ve hizmetlere erişimi güçleştirecek bunun sonucunda da kentsel altyapıya ve yerel yönetimlere ek yükler gelecektir.

Konya'da sadece kent çevresindeki arazi ve tarım alanlarının değil aynı zamanda kent içindeki bahçeler, bağlar (Meram Bağları) ve yeşil alanların konut yapımı nedeniyle hızla yok olduğu açıkça gözlenmektedir. Bu durum konut ihtiyacının karşılanması için sadece yeni konut yapımı olarak düşünülmesi ve kentsel rantların ön plana çıkmasının sonucudur. Kent yaşamında önemli fonksiyonları olan açık-yeşil alanların bir kere yitirildiğinde ekolojik yönden geri kazanılamayacağı açıktır. Kentte açık-yeşil alanlara yer verilmesi, doğanın korunması ve peyzaj planlaması sonucunda yapılan uygulamaların, kent yaşamı ve hava kalitesi ile kent iklimine olumlu katkıları olacaktır. Bu nedenle kentin yeni gelişen kesimlerinde konutlardan arta kalan boşlukların değerlendirilmesi için yeşil alanlar oluşturulması anlayışından uzak bir bakış açısıyla, açık-yeşil alanlara planlama-uygulama aşamasında yer verilmesi kentsel kaliteyi arttıracaktır. Bunun içinde kent halkının sosyo-kültürel özellikleri ve ihtiyaçları temel alınarak kentsel açık-yeşil alanların içeriği belirlenmelidir. Böylece denetimsiz genişleme ve yapı yığılmaları gibi plansız gelişmelerin önüne geçilmiş olur. Özellikle Bosna-Hersek Mahallesi'nde geri dönüşümü olmayan ve çoğu kullanılmayan çok katlı konutların görsel ve estetik yönden bu olumsuz yanlarını en aza indirebilmek için konut çevrelerinde yeşil alanlara yer verilmesi etkili olacaktır. Böylece taş-beton etkisi azaltılmış ve rekreasyonel kullanımlara yer verilmiş olacaktır.

Konya kenti açık-yeşil alanlarına yönelik strateji oluşturmak, bu alanlardan optimal yararlanmayı sağlayacağı gibi aynı zamanda sürdürülebilirliği de gerçekleştirecektir. Konya kenti açık-yeşil alanlarına yönelik öneriler aşağıdaki gibidir;

- Öncelikle yeşil alanların envanteri çıkarılmalı ve sürekli güncellenmelidir,
- Mevcut yeşil alanların korunması için gerekli önlemler alınmalıdır,
- Yeşil alanların kalitesini ve yararlanılabilirliği artırılmalıdır,
- Halkın tüm kesiminin yeşil alanlara erişilebilirliği sağlanmalıdır,
- Yeşil alan yönetim planları hazırlanmalıdır,
- Yeşil alanların fonksiyonelliği, görsel etkinliği ve donatı elemanları yeterli hale getirilmelidir,
- Kent içi ve yakın çevresindeki değerli peyzaj özellikleri (yaban hayatı, habitat ve anıt ağaçlar) koruma altına alınmalıdır,
- Yeşil alanlardan beklenen yararı sağlamak için açık ve yeşil alanlar bir sistem halinde planlanmalı ve bunun için özellikle çevre düzeni planı aşamasında gerekli önlemler alınmalıdır,
- Özellikle Meram ve Sille gibi mikroklima özelliği olan alanlarda açık ve yeşil alanlara yer verilmelidir,
- Kentin yakın çevresinde özellikle Meram ve Karatay ilçelerindeki mahallelerde uygun yerlerin hobi bahçeleri olarak değerlendirilmesi, kentte yeşil alan miktarını arttıracak ve yeşil alan kullanımına çeşitlilik kazandıracaktır.
- Kentteki gürültü, görüntü ve hava kirliliğini önlemek amacıyla sanayi alanları, kamu kuruluşları (okul, hastane vs.) ve konut çevrelerinde lokal bitkilendirme yapılmalı ve kent dışındaki çevre yollarıyla kent içindeki cadde ve sokaklarda ise tasarım ilkelerine uygun şekilde bitkisel düzenleme yapılmalıdır.

Bir kentin sağlıklı bir yaşam sunabilmesinin şartlarından biri kentsel teknik altyapının (ulaşım, içme suyu temini, atıksu toplama ve arıtma, çöp toplama ve imha) bugün ve gelecek için yeterli olması ve bu yönden sunduğu hizmetin kalitesidir. Kentsel altyapının yeterli duruma getirilerek, sağlıklı bir şekilde işletilmesi, sadece Konya kent merkezinde yaşayan insanlar açısından değil, kentin çevresindeki tarım alanları, Konya Havzası ve Tuz Gölü'nün korunabilmesi açısından da önemlidir.

Yaşanabilir bir kentin en önemli özelliği olan ulaşım için sektörel hedefleri gerçekleştirmek yerine, kent yaşamını kolaylaştıracak, keyifli ve rahat bir kent yaratmayı hedefleyen farklı ulaşım alternatiflerini sunmak daha etkili olacaktır. Toplu taşımada (Konya'nın topoğrafik açıdan elverişli olması nedeniyle) özellikle bisiklet ve yaya ulaşımını ön plana çıkararak bireysel ulaşım öncelik verilmeli ve bunu gerçekleştirirken de zamanın ve mekanın dönüşümlü kullanımı sağlanmalıdır.

Tarihi kent dokusu ve kentsel yapı mirası:

Konya'nın kent kimliği, kentin ilk kuruluş alanı olan Alaeddin Tepesi ve buradan ayrılan radyal kollar üzerinde gelişen kentin tarihi merkezinden oluşmakta-

dır. Konya'nın mekansal dokusu, tarihi süreç boyunca sergilediği geleneksel özelliğiyle köklü bir değişim yaşamadan 1950'li yıllara kadar mevcut karakterini korumuştur. Ancak 1950'li yıllar sadece Konya için değil tüm Türkiye genelinde bütün kentlerde farklılaşma gösteren bir dönemin eğilimiyle yeni bir kentsel gelişme sürecinin yaşandığı dönemdir. Nüfus artışı, hızlı kentleşme ve diğer gelişmeler kontrol altına alınmadığı veya planlama dahilinde gerçekleşmediği takdirde tarihi kent dokusu üzerinde olumsuz etkisi devam edecektir.

Konya'nın tarihi içeriği, bugünkü mekansal doku özelliklerini etkilemiştir. Kentsel mekan organizasyonu kentin genel karakterinden etkilenerek; sanayileşme, kentleşme ve kentsel gelişme çelişkilerini taşıyan bir mekanizma olarak günümüzdeki şeklini almıştır.

Farklı kültürel peyzajlar sergileyen tarihi kentin çevresinde, tarihi kentin kimliğini taşımayan, birbirine benzeyen yerleşim yerleri ortaya çıkaran planlama anlayışının mimari ve kentsel kimlik değerleriyle örtüşmesine yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda Konya tarihi kent merkezinin terk edilmemesi ve tarihi dokunun yıpranmaması, bu alanların çekiciliğinin korunması ve artırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Bu amaçla imar planında önerilen kent dışına yayılma ve tarihi kent merkezinden uzaklaşma fikrinin tekrar gözden geçirilmesi şarttır. Tarihi kent dokusunun sadece turizm amaçlı sınırlı kullanımının genişletilerek önceden olduğu gibi konut ve iskan bölgesi olarak kullanılması sağlanmalıdır. Böylece tarihi doku, çağdaş yaşamla birlikte düşünülerek, eski kent dokusuna azalan toplumsal ilgi artırılabilir.

Kentteki yapılaşma ve gelişme özelliklerini belirleyen kesimlerin, eski dokuları sağlıklılaştırarak yaşatmak yerine yeni inşaat rantlarına düşkünlüklerinin aşılması gerekmektedir. Böylece eski kent dokusu homojenliğini koruyacaktır. Ülkemizde ve Konya'da yaşanan önceki deneyimlere göre bunun için "bilimsel duyarlılık" ya da "tarihi çevre" sevgisi tek başına yeterli olmamaktadır. Aynı duyarlılık ve ilginin, imar planlama anlayışına ve buna yönelik "yatırım politikalarına" da yön vermesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu konularda yapılan akademik araştırma ve çalışmalar arşivlerde ve yayınlarda kalmaya devam edecektir.

Tarihi kent dokusunun ve bu dokuda yer alan anıtlar, yapılar gibi öğelerin gelecekte üstlenebileceği kentsel fonksiyonlar (hizmetler, alış-veriş, kültürel, rekreasyon ve turizm gibi) belirlenirken titiz davranılmalı, anlamını yitirmemesine özen gösterilmelidir. Tarihi eserlerin yaşatılması uğruna yapılan uygulamalarda, bunları asıl fonksiyonlarından uzaklaştırıp dernek, vakıf veya resmi kurumların kullanımına tahsis etmek, her ne kadar korunuyormuş gibi görünse de kimliğini yitirmesine neden olmaktadır. Fonksiyonunu yitirmiş ve terk edilmiş mekanlar, koruma ve yaşatmak için binaya zarar vermeyecek ve aslını yitirmeyecek şekilde başka kullanımlara hizmet edebilir. Ancak

binayı korumak ve kullanmak için devralan şahıs veya kuruluş-kurumlar, tarihi eseri olduğundan çok farklı kullanmış ve esas fonksiyonundan uzaklaştırılmışsa bu yöntem sakıncalı hale gelmiş demektir.

Bunca engel ve sorunlara rağmen gösterilen çabalar tarihi kent kimliğine karşı eskisinden daha fazla bir bağlılığın oluşmasını sağlarken özgün sokakların ve eski mahallelerin de tüm yıpranmışlıklarına rağmen hiç değilse yok olmadan günümüze kadar gelmesine katkıda bulunmuştur. Bundan sonrası için koruma ve yaşatma çalışmalarının bir arada yürütülmesi gerekmektedir.

Mekansal gelişim stratejileri

Konya metropoliten alanının geniş bir alana yayılması ve kentte sanayinin de hızla gelişiyor olmasına paralel olarak çarpık kentleşme hızla artmaktadır. Çarpık kentleşme beraberinde altyapı sorunlarını da getireceği için kısa sürede önlem alınması ve olası sorunların engellenmesi gelecek açısından önemlidir.

Türkiye'deki diğer kentlerden farklı olarak Konya'daki çarpık kentleşme, gecekondulaşma değildir. I., II. ve III. Gecekondu Önleme Bölgeleri amacına ulaşmış ve bu sayede Konya kent merkezi ve çevresinde gecekonduların oluşumu engellenmiştir. Bu durumun tam aksine yine gecekondu önleme bölgesi olarak planlanan ancak zamanla kentsel rantların öne çıkmasıyla yüksek bloklar (konut ihtiyacından fazla olduğu için kullanılmayan veya inşaat halindeki bloklar) ve belirsiz boşluklardan oluşan Bosna-Hersek Mahallesi yerleşim alanı, kimlikten yoksun bir yer haline almıştır. Geri dönüşümü mümkün olmadığı için de ancak iyileştirme yoluna gidilebilir. Bunun için;

- Öncelikle inşaatına başlanmamış girişimler önlenmelidir,
- Belirsiz boşlukların açık-yeşil alan olarak değerlendirilmesi,
- Kamusal mekanlarla (yollar, kaldırımlar, eğitim ve sağlık kurumlarının bahçeleri gibi) doğal çevrenin entegre edilmesi,
- Farklı kullanımların (pazar yeri, otopark, spor alanı gibi) dönüşümlü olarak aynı mekanda yer alması,
- Arazinin farklı yerlerine dağılmış blokların, açık-yeşil mekanlarla bütünleşerek görsel ve fiziksel bağlantılarının güçlenmesi,
- Gelecekte konut ihtiyacının karşılanması için etaplar halinde konut yapımı önerilebilir.

Konya'nın mekansal gelişim için önemli kriter olan zemin durumu ve hakim rüzgar yönü göz önüne alınmalıdır. Çünkü yerleşim alanlarının ovaya doğru olması durumunda, hava sirkülasyonunun olamaması nedeniyle, kentte özellikle kent merkezinde hava kirliliğine neden olmaktadır. Ayrıca Konya kapalı havza olduğu için taban suyu yüzeye yakındır ve bu nedenle mühendislik çalışması gerektirmektedir.

Konya kent merkezinin yerleştiği jeolojik birimler çoğunlukla orta ve kötü dayanımlıdır. Kil oranı oldukça

yüksek ve yer altı suyunun yüzeye yakın olduğu yerlerde killi zeminin dayanımı çok düşüktür. Ayrıca alüvyon yelpazelerinin bulunduğu alanlar, kayma ve çökme riski taşıyan alanları oluşturur. Örneğin Sille yolu üzerindeki Kon villalarının bulunduğu alanlar bu şekildedir. Göl çökellerinin bulunduğu alanlar, yerleşim için dayanıklı zeminleri oluşturmaktadır. Ancak suyla temas etmesi durumunda, yamaçlarda akmlar ve kaya düşmeleri görülebilir. Meram-Dere yerleşim alanı bu tür bir riskle karşı karşıyadır.

Konya'nın mekansal gelişiminde aşağıda belirtilen hususlar göz önüne alınmalıdır:

- Kentin kuzeydoğusundaki Aşım Bataklığı, su seviyesini yükselmesi durumunda, yapıların inşaatında özel mühendislik çalışmalarını gerektirmektedir.
- Kentin güney ve güneybatısında (Hatip, Çayırbağ ve Meram) tarım alanları bulunmakta ve burada geçimini tarımla sağlayan insanlar yaşamaktadır. Buradaki bahçe ve tarım alanlarının, kentteki yeşil alanlarla bütünleşmesi sağlanarak bahçeli evler şeklinde yerleşime açılması daha uygundur.
- Kentin kuzeyinde (Şadiye Köprüsü-Doğudağ arası), doğusunda (Havaalanı-MTA arası), güneyinde (Karahöyük-Karaağaç arası) ve batısında (Yeniayla-Laros Dağı-Karadığın arası) zemin açısından yerleşime elverişli alanlar mevcuttur. Ayrıca imar planında da kentin gelişim yönü olarak kuzeyi belirlenmiş ve yerleşim alanı olarak yapılanmaktadır.
- Yazır-Çaltı arası ve Meram'ın güneyi sel olaylarının görüldüğü ve aynı zamanda kentin hızla gelişmekte olduğu bir alandır. Bu nedenle yapılaşma öncesi bu alanlarda drenaj çalışmaları yapılması ve akarsuların kanallar açılarak yönlendirilmesi, kentleşme sonrasında sel ve taşkınlar yoluyla meydana gelebilecek kayıpların önlenmesi açısından çok önem taşımaktadır.
- Yerleşime açılmış ve kentin yerleşim alanının geliştiği Yazır-Şadiye Köprüsü arası, Hocacihan-Taşlıca Kozağaç-Beybeş, Yenibahçe, Yukarıpınarbaşı-Çaltı arası taşkın alanıdır. Bundan dolayı bu bölgelerin ağaçlandırılması ve derelerin ıslah edilmesi şarttır.
- Gelecekte Sille, Yazır ve Selçuk Üniversitesi Kampüsü'nün kuzey ve kuzeybatısında yer alan arazilerin yapılaşmaya açılması, ayrıntılı jeoteknik etüt sonuçlarına göre değerlendirilmelidir.
- Yapılacak olan erozyon önleme çalışmalarında Sille ve Meram derelerinin drenaj havzaları öncelikli uygulama alanları olarak seçilmelidir.
- Meram-Dere ve Akyokuş arasında kalan bölgede yağıştan dolayı heyelan görülmektedir. Bu nedenle bu koridorun ağaçlandırılması daha uygundur.

Yönetim Stratejileri

Kentteki doğal ve kültürel kaynakların kendi içindeki dinamikliği ve dış etkilerden dolayı sürekli değişim halinde olması nedeniyle, peyzajın korunması ve geliştirilmesi sadece bir defa yapılan planlama ve tasarımı mümkün değildir. Bu nedenle planlamanın

daha sonra yapılacak yönetim ve izleme çalışmalarıyla desteklenmesi gereklidir.

Koruma planları ve imar planlarının tek başına tüm sorunların çözümleyicisi olmadığı, yapılaşmayı yönlendirecek bir referans olmasına karşın, tek başına hedeflere ulaşmada yeterli olmadığı sadece Konya'da değil diğer kentlerimizde de görülmektedir.

Yerel yönetimin sorumlulukları

Konya Büyükşehir Belediyesi, Meram, Selçuklu ve Karatay Belediyeleri tarafından;

- Sürdürülebilir gelişme ilkesi çerçevesinde yerel yönetimler, sınırlı kaynakları (enerji, su, toprak ve hammadde gibi) idareli ve akılcı bir biçimde kullanılmalıdır. Kentteki ekonomik kalkınma, yerel kaynakların analizi yapılarak mevcut kaynaklarla sağlanmalıdır.
- Kent içi ulaşımın yeterli olması, bir kenti erişilebilir ve yaşanabilir kılan en önemli şarttır. Konya'nın ulaşım yönünden yaşanabilir bir kent olmasına yönelik bir biçimde ulaşım yeniden düzenlenmeli (bisiklet ve yaya ulaşımına ağırlık kazandırılmalı) ve çeşitli ulaşım alternatifleri geliştirilmelidir.
- Kirliliği (görsel, su, hava, toprak ve gürültü) önlemeye yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- Kentin beton yığınlarından uzaklaşmak isteyen insanlara doğayla iç içe olabilecekleri soluma alanları sunması gerekir. Yerel kaynakların analizi yapılarak doğanın korunması ve açık-yeşil alanların oluşturulması için öncelikli alanlar belirlenmelidir.
- Kent halkına kültürel, sosyal, sportif ve rekreasyonel etkinlikler sunulmalıdır.
- Yerel yönetimler, çıkar amacıyla anlamsız mekanlar oluşturmaktan öte, yaşadıkları kentin özgün karakterini ve kent kimliğini yansıtan mekanlara yer vermelidir.
- Öncelikle eski konut dokusu ve mevcut olan ama kullanılmayan konut stoku değerlendirilmeli, daha sonra ihtiyaç olması durumunda kullanıcının statüsüne göre çeşitli seçenekler sunulmalıdır. Ayrıca bu konuda kentsel rantların oluşması önlenmelidir.
- Kentsel alanların bütününe yönelik politikaların yanı sıra kent içinde farklı sorunlar içeren bölgeler için özel modeller geliştirilmelidir.
- Kentin fiziksel gelişimi ve yapılaşması devam ederken çevre ve ekolojiyi korumaya özen gösterilmelidir.
- Doğal ve kültürel değerleri kent bütününden soyutlanmadan, sosyal ve ekonomik hedeflerle bütünleştirerek ve yaşatarak korumalıdır. Koruma alanlarının ve koruma eylemlerinin örgütlenmesinde rol alarak farklı kurumlar arasında eşgüdüm sağlanmalı, halk katılımı özendirilmeli ve böylece yerel yönetimlerin etkinliği sağlanmalıdır.
- Kent güvenliğini sağlamak için etkili bir kent güvenliği politikası geliştirilmeli, yerel yönetimler, em-

niyet güçleri ve halkın yardımlaşması sağlanmalıdır. Yerel yönetimlerin sosyal kalkınma politikaları uygulanması ve kentte yaşayan halka huzurlu bir ortam sunması gereklidir.

- Kentsel çevrenin, tüm kent halkına sağlıklı bir ortam sunması için kentsel çevre politikaları oluşturulacak; atıkların yönetimi gerçekleştirilmeli, hava, su ve toprak kirliliği önlenmeli, tehlikeli atıklar tamamen ortadan kaldırılmalı ve kent ekosistemi korunmalıdır.

- Kent yönetimine ve kent planlamaya sivil toplum örgütleri ve halkın katılımı sağlanmalıdır. Özellikle kadınlar ve gençlerin toplum yaşamında etkin olarak rol alması için çalışmalar yapılmalıdır.

Kent bilgi sisteminin kurulması

Kente ilişkin bütün bilgilerin sistematik bir şekilde toplanması, uygun ortamlarda işlenmesi ve farklı kullanıcıların (peyzaj mimarı, şehir plancısı, mimar, harita mühendisi, altyapı mühendisi vb.) yararlanması için hazır hale getirilmesi bilgi sistemleri kullanılarak mümkündür. Yerel yönetim tarafından oluşturulacak Kent Bilgi Sistemleri, yönetim birimlerinin ortak kullanımına açık, bilgi paylaşımını sağlayan, planlama ve yönetim faaliyetlerini düzenleyen, bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini arttıran ayrıca çalışmalarda verimi arttıracak bir sistemdir.

Yerel yönetimlerin hizmetlerini daha iyi yapabilmesi ve kent halkına karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilmek için Konya Kent Bilgi Sistemi'nin oluşturulması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Kent bilgi sisteminin kurulması ve etkin hale getirilmesi için yerel yönetimlerde gerekli yapılanma ve koordinasyonun da sağlanması gerekmektedir.

Kent Bilgi Sistemi'nin kurularak aktif hale getirilmesiyle Konya'da;

- Mevcut durum belirlenir, zaman içinde gerçekleşecek değişimler kaydedilebilir ve değişiklikleri izlemek kolaylaşır,
- Kentle ilgili bilgilere erişim kolaylaşacak, bir veya birden fazla kurum kendi işine yarayacak verileri değerlendirip kısa sürede sonuca ulaşacak ve bilgiye hakim olacaktır.
- Karar verme yetkisinde olan yöneticilerin her aşamada kullanabilecekleri, büyüyen ve gelişen kentle paralel olarak sürekli güncellenen bilgiler oluşturulacaktır.
- Yerel yönetimde verimlilik istenilen düzeye çıkarılabilir.
- Yaşanabilir, güvenli ve daha kaliteli kentsel yaşam alanları oluşturulabilir,
- Kentsel büyüme kontrol altına alınabilir,
- Sorunların tahmini yapılarak başlangıç aşamasında hatta ortaya çıkmadan çözüm önerileri geliştirilebilir.

Yerel gündem 21 ve kent konseyi çalışmalarının başlatılması

Türkiye'de sürdürülmekte olan Gündem 21 ça-

lışmaları (Antalya, Adana, İstanbul, Ankara, İzmir, Çanakkale, Mardin, Edirne) örnek alınarak ve bu çalışmalar tecrübe edilerek Konya'da da Yerel Gündem 21 çalışmaları başarıyla uygulanabilir.

Yerel eylem planlamasının bel kemiğini oluşturan katılımcı süreçler, her kentin kendine özgü koşullarının, değerlerinin ve önceliklerinin sergilediği yapılar ve yöntemlerle yürütülmektedir. Bununla birlikte, farklı kentlerdeki uygulamalarda birçok ortak yön olduğu görülmektedir.

Yönetime katılım, kentin geleceğiyle ilgili kararlarda etkin olma, kentin sorunlarına çözümde ortaklık ve kente sahip çıkma amacıyla Konya Kent konseyi çalışmaları başlatılarak kentin kamu kurumları, üniversite, siyasi partiler, milletvekilleri, muhtarlar, belediyelerle meslek örgütleri, dernekler, vakıflar gibi tüm sivil toplum örgütleri ve kamu aktörlerini bir araya getiren, kentin demokratik platformu olarak yine Konya Büyükşehir Belediyesi'nin katkılarıyla çalışmalarını sürdürmelidir. Bu çalışmalar Konya'nın kentsel gelişimine ve kentlilik bilincinin yerleşmesinde önemli katkılar sağlayacaktır.

Konya Kent Konseyi çalışmalarından başka Yerel Gündem 21 *Çalışma Grupları*, *Kadın Meclisleri* ve *Gençlik Meclisleri* oluşturularak karar alma, uygulama ve izleme süreçlerine farklı kurum ve sektörlerden gelen gönüllüler, kadınlar ve gençlerin aktif katılımı sağlanmış olur.

Konya'nın 21. yüzyıldaki "çevre ve kalkınma gündemi"ni belirleyen, sürdürülebilir kalkınma hedef, politika ve stratejilerini içeren Yerel Gündem 21 Eylem Planları'nın hazırlanması ve yaşama geçirilmesi Yerel Gündem 21 çalışmaları içinde en önemli çalışmayı oluşturacaktır. Eylem Planı çerçevesinde Konya Kent Konseyi'nin öncelikle yapması gereken çalışmalar; Konya İl Gelişim Planı'nın hazırlanması, ulaşım planlaması, yerel kaynakların analizi, kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayacak girişimler, kültür ve inanç turizminin geliştirilmesi, Konya kent vizyonu projesi olarak gerçekleştirilmelidir.

Sivil toplum örgütlerinin etkinleştirilmesi

Başta yerel yönetimler olmak üzere devlet kurumlarının sorumluluklarını paylaşma ve hizmet yükünü azaltmada S.T.Ö. (Sivil Toplum Örgütleri) önemli bir role sahiptir. Özellikle ülkemizde son yıllarda halkı bilinçlendirme, çeşitli eğitim programları geliştirme, proje geliştirme ve uygulama, tanıtım, farklı kurumlar arasında ilişkiler ve ortaklıklar kurulması konularında oldukça etkin duruma gelmişlerdir.

Kentle ilgili yapılacak çalışmalarda başarıya ulaşmak için halkın bilinçli katılımı, yerel yönetimler ve S.T.Ö.'nin işbirliği esastır. Halkın aktif katılımının sağlanmasında S.T.Ö.'ne önemli görevler düşmektedir. Konya'da Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyi çalışmalarının gerek başlangıç aşamasında gerekse ilerleyen çalışmalarda sivil toplum örgütlerinin katıl-

ması, çalışmaların amacına ulaşması için kaçınılmazdır.

İzleme Stratejileri

Konya kent izleme atölyesi: Kentteki değişim ve gelişmenin, önceden belirtilen hedefler doğrultusunda yönlendirilmesi planlı olduğunda değişim ve gelişmeden beklenen başarı o ölçüde artacaktır. Bunun gerçekleşmesi için plan hedeflerinin amacına ulaşım ulaşmadığını izlemek gerekir.

Planlama ve yönetim çalışmalarının sürdürülebilirliği ile alınan kararların uygulanabilirliğinin sağlanması izleme çalışmalarıyla mümkün olabilir. Planlamanın uzun vadede istenmeyen veya olumsuz sonuçlar doğurmaması için gelişimin denetlenmesi ve değerlendirmesinin yapılması gereklidir. Denetimdeki yetersizliklerin sorunları önceden tespit etme ve çözüm yollarını bulmayı geciktirdiği düşünülürse izlemenin önemi ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Farklı meslek gruplarının (peyzaj mimarı, mimar, şehir plancısı, sanat tarihçisi, arkeolog, ekonomist, sosyolog, ilgili meslek odaları) ve halkın katılımı ile kurulacak olan Konya Kent İzleme Atölyesi ile

- Yapılan izleme çalışmalarıyla planlama çalışmalarının gidişatının belirlenerek sorunların başlangıç aşamasında tespit edilmesi,
- Önceden belirlenen sorunların giderilmesi için çözüm önerilerinin geliştirilmesi,
- Değişim ve gelişmelerin takip edilmesi kolaylaşır ve böylece gerekli müdahaleler yapılabilir,
- Kentsel gelişimin izlenmesiyle kent çevresindeki tarım alanlarına olan baskılar en aza indirgenmesi,
- Optimal kentsel gelişmenin sağlanması için çalışmalar yapılması,
- Kentsel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar yapılması,
- Kültürel mirası tanıtmak ve geleceğe aktarılmasını sağlama,
- Halkın sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerinin iyileştirilmesi ve gelişmesinin sağlanması,

gerçekleştirilebilir. Böylece planlamanın eksiklikleri giderilmiş ve planlama daha etkin hale getirilmiş olacaktır. Ayrıca Konya için yaşanabilir bir kentin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

SONUÇ

Kentleşme sürecini sürdüren Konya, önceleri tarım kenti olarak bilinirken günümüzde sanayi kenti olma yönünde ilerleme göstermektedir. Kentin kendi dinamikleriyle gelişmesi, sanayinin ön plana çıkmasından etkilenmiş ve bunun sonucunda da kentin mekansal ve sosyo-kültürel yapısında da değişimler olmuştur. Kentsel gelişim yönü son imar planında kentin kuzey ve kuzeybatısı olarak belirlenmiş ve bu yönde kent gelişmeye devam etmektedir. Ankara-Konya aksı doğrultusunda Selçuk Üniversitesi bu ilerlemenin son noktasında bulunmaktadır.

Osmanlı klasik yönetim düzeninin geçerli olduğu dönemde ve daha önceki dönemlerde, kentin dokusu, bir planlamaya ya da bir kurulun planlama yerine geçecek kararlarına göre değil de, kent dokusunda önemli nirengi noktaları niteliği taşıyan (Alaeddin Tepesi ve Mevlana Dergahı gibi) mekanlar, merkez olarak alınmış ve kamusal niteliklerine bağlı bir oluşum göstermiştir. Günümüzde ise ilk imar planından itibaren planlı bir gelişim söz konusudur ancak bu planlı gelişim sürecinde planlı olmayan olumsuz gelişmeler de görülmektedir. Bu da göstermiştir ki planlama tek başına yeterli olmamaktadır. Planlama sonrasında kentin gelişimi izlenmeli ve izleme sonucuna göre gerekli değişiklikler yapılarak sorunların çözümü sağlanmalıdır.

Konya kent ölçeğinde yapılan bu çalışmada; her tür planlamanın yönetim ve izleme çalışmalarıyla desteklenmesi gerektiği ve mevcut kaynakların planlamaya girdisinin sağlanmasının önemi vurgulanmıştır.

Konya, kültürel olduğu kadar doğal kaynaklar yönünden de zengin bir potansiyele sahip, tarım, sanayi ve ticaret kenti olma yönünde ilerleme göstermektedir. Bu proje; sürdürülebilirlik kapsamında, doğal ve kültürel kaynakların değerlendirilmeye alınmasını amaçlamaktadır.

Yapılan değerlendirmeyle birlikte çalışma alanının gelecekteki fiziksel planlamaya ışık tutacak ve yönlendirecek öneri niteliğindeki planlama, yönetim ve izleme stratejileri geliştirilmiştir. Konya kenti ölçeğinde doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin analizi ve değerlendirmesi yapılarak peyzaj gelişim stratejileri oluşturulmuştur.

Türkiye genelinde sürdürülen bu çalışmaların Konya kenti özeline yansımaları "İl Gelişim Planlaması" çalışmalarının yapılmasını gerektirir. İl gelişim planlaması, uzun dönemde bir gelişme stratejisi olarak değerlendirilebilir. Orta dönemde ise sosyo-ekonomik yapıda beklenen yönde gelişmeyi ifade ederken, kısa dönemde öncelikle ekonomik ortamda iyileşme ve fiziksel mekanda gelişmenin zorladığı çevresel düzenlemelerin gerçekleştirilmesidir.

Gelişim açısından önemli potansiyellere sahip ancak bozulma ve yok edilme riski taşıyan Konya'da yapılacak olan Stratejik Planlama ile başlangıç aşamasındaki baskılar ortadan kaldırabilecek ve kaynakların sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., 1999. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınları, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş., İstanbul.
- Akman, Y., 1990. İklim ve Biyoiklim, Palme Yayın-Dağıtım, Ankara.
- Aklanoğlu, F., 2002. Beypazarı Peyzaj Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. A.Ü.F.B.E., Peyzaj Mimarlığı A.B.D., Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Alkan, A., 1994. Konya Tarihi Kentin Planlama Sorunları, Konya.
- Anonim, 1998. Konplan 2020. Konya Büyükşehir Çevre Düzeni Revizyon Nazım İmar Planı, Sosyo-Ekonomik Araştırma Raporu, Taşçı Atölyesi Mimarlık-Kent Plancılığı, Ankara.
- Anonim, 2001. 2000 Yılı Konya İli'nin Yıllık Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Konya Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, Olgun-Çelik Ofset, Konya.
- Anonim, 2002. Konya İli Katı Atık ve Tıbbi Atık Envanter Çalışması. Konya Valiliği İl Çevre Müdürlüğü Yayını, Altınarı Ofset, Konya.
- Anonim, 2003. Gündem 21 Nedir? <http://www.la21turkey.net/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=45>
- Anonim, 2004. T.C. Konya Valiliği. <http://www.konya.gov.tr>
- Antrop, M., 2000. Background Concepts for Integrated Landscape Analysis. Elsevier Agriculture, Ecosystems and Environment, 77, 17-28, USA.
- Aru, K. A., 1998. Türk Kenti, Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınları, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş., İstanbul.
- Ateçken, Z., 1998. Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Döneminde Bakımı ve Kullanılması, Türk Tarih Kurumu Yayınları, IV. Dizi, Sayı:46, Ankara.
- Cebeci, Ö. F., Çakılcıoğlu, M., 2002. Kültürel Sürdürülebilirlik, 10. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Ankara.
- Çetik, A. R., 1985. Türkiye Vegetasyonu I: İç Anadolu'nun Vegetasyonu ve Ekolojisi, S.Ü. Yayınları No:7, S.Ü. Basımevi, Konya.
- DİE, 2002. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, <http://www.die.gov.tr>.
- Ekim, T., ve ark., 2000. Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayını, Barışcan Ofset, Ankara.
- Ekinci, O., 1992. "Demokratikleşme Sürecinde" Kültür Mirasının Korunması. Yapı Dergisi, Sayı: 123, Yapı Endüstrisi Merkezi Yayını, İstanbul.
- Erdem, R., Yıldırım, H., Meşhur, M.Ç., 1998. Konya'nın Şehirleşmesi. Sanatsal Mozaik, Temmuz sayısı, 70-79, İstanbul.
- Erdoğan, E. 1996. Anadolu Avluları Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. A.Ü.F.B.E. Peyzaj Mimarlığı A.B.D., Doktora Tezi, Cilt II, Ankara.
- Gökçe O., Çukurçayır, M. A., 1999. Cumhuriyet'in 75. Yılında Konya'da Kentleşme ve Belediyecilik. Milli Mücadeleden Günümüze Konya, T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayını, 211-228, Konya.

- Görgülü, Z., 1993. İmar Planlama, Koruma ve Planlı İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme. Yapı Dergisi, Sayı: 137, Yapı Endüstrisi Merkezi Yayını, İstanbul.
- Grünig R., Kühn, R., 2001. Process-Based Strategic Planning. An Springer Publisher, Germany.
- Hebblethwaite, R., 1973. Landscape Assesment and Classification Techniques. Land Use and Landscape Planning, An Intertex Publisher, Edinburg.
- İncesakal, M., Ulusoy, M., Tozoğlu, D. D., 1993. Konya Meram'da İki Bağevi Örneği. S.Ü. Müh.-Mim. Fak. Dergisi, Cilt:8, Sayı:1, 37-40, Konya.
- Kammeier, H. D., 1998. A Computer-Aided Strategic Approach to Decision-Making in Urban Planning: An Exploratory Case Study in Thailand. Cities, Vol:15, No: 2, 105-119, Britain.
- K.H.G.M., 1992. Konya İli Arazi Varlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No: 42, Ankara.
- Koçu, N., 1998. Konya ve Çevresindeki Mevcut Ahşap Yapılarda Ahşap Malzeme Kullanımına Dair Bir İnceleme. Yeni İpek Yolu Dergisi Konya Özel Sayısı: I, Konya Ticaret Odası Yayını, 265-306, Konya.
- Leitao, A. B., Ahern, J., 2002. Applying Landscape Ecological Concepts and Metrics in Sustainable Landscape Planning. Landscape and Urban Planning. Volume:59, Issue:2, p:65-93.
- Marcucci, D., 2000. Landscape History as a Planning Tool. Landscape and Urban Planning Volume:49, Issue:1-2, p:67-81.
- McIntyre, G., Hetherington, A. and Inskeep, E., 1993. Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners, World Tourism Organization, Spain.
- M.İ.G.M., 2002. Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- M.T.A., 1998. Konya İli Çevre Jeolojisi ve Doğal Kaynakları. Ankara.
- Muşmal, H., 2002. XVII. Yüzyıl Ortalarında Konya Mahalleleri. Yeni İpek Yolu Dergisi Konya Özel Sayısı: IV, Konya Ticaret Odası Yayını, Konya.
- Odabaşı, A. S., 1998. 20. Yüzyıl Başlarında Konya'nın Görünümü, T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Arı Ofset Matbaacılık, Konya.
- Özönder, H., 1999. Anıt Ağaçlar. Güzde Meram Dergisi, Meram Belediyesi Yayını, Sayı:1, 30-35, Konya.
- Önder, S., Polat A.T., 2002. Konya'da Tarım Alanlarının Kaybı ve Arazi Kullanım Planlamasının Gerekliliği. Mustafa Kemal Üniversitesi, Su Havzalarında Toprak ve Su Kaynaklarının Korunması Geliştirilmesi ve Yönetilmesi Sempozyumu, 631-634, Hatay.
- Özönder, H., 1999. Anıt Ağaçlar. Güzde Meram Dergisi, Meram Belediyesi Yayını, Sayı:1, 30-35, Konya.
- Sözen, M., 2002. Koruma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar, <http://www.haberbilgi.com/bilim/cevre/korumapolitikalari.html>.
- Şahin Ş., Çabuk, A., Dilek, F., 1998. Peyzaj Planlama Kapsamında Mersin/Tarsus Kıyı Bölgesinin Turizm Açısından Değerlendirilmesi. A.Ü. Araştırma Fonu Projesi Kesin Raporu, Rapor No:98-11-04-001, Ankara.
- T.A.Y., 2002. Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri Tahribat Raporu 2002-İç Anadolu Bölgesi. <http://www.tayproject.org/rapor.html>
- Yazgan, M. E., Erdoğan, E., 1992. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları, No:2, Ankara.